

Sygn. akt II Ca 945/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 sierpnia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sadu Okręgowego Anna Ścioch-Kozak

Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Protokolant Sekretarz sądowy Katarzyna Szumiło-Lesiak

po rozpoznaniu w dniu 8 sierpnia 2019 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W.

przeciwko D. F.

o zapłatę kwoty 14060,32 zł (czternaście tysięcy sześćdziesiąt złotych trzydzieści dwa grosze) z odsetkami za opóźnienie od kwoty 11786,45 zł (jedenaście tysięcy siedemset osiemdziesiąt sześć złotych czterdzieści pięć groszy) w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Lubartowie z dnia 22 marca 2018 roku, w sprawie I C 80/17

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że oddala powództwo w części obejmującej żądanie (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. zasądzenia od D. F. kwoty 437,43 zł (czterysta trzydzieści siedem złotych czterdzieści trzy grosze) z tytułu zwrotu pożyczki z odsetkami za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie miała przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie) od tej kwoty od dnia 4 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty;

II. uchyla częściowo zaskarżony wyrok:

1) w punkcie 1 w części zasądzającej od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W.:

a) odsetki za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie) od kwoty 11349,02 zł (jedenaście tysięcy trzysta czterdzieści dziewięć złotych dwa grosze) z tytułu zwrotu pożyczki za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 12 września 2018 roku,

b) odsetki za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP) od kwoty 437,43 zł (czterysta trzydzieści siedem złotych czterdzieści trzy grosze) z tytułu zwrotu pożyczki za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 3 grudnia 2015 roku,

2) w punkcie 1 w części zasądzonej od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. kwotę 2007,18 zł (dwa tysiące siedem złotych osiemnaście groszy) z tytułu określonych w pozwie kwotowo odsetek,

3) w punktach 2 i 3

i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Lubartowie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej i rozstrzygnięcie o przyznaniu wynagrodzenia kuratorowi w postępowaniu odwoławczym;

III. oddala apelację w pozostałej części.

Anna Ścioch-Kozak Dariusz Iskra Andrzej Mikołajewski

Sygn. akt II Ca 945/18

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 30 listopada 2015 roku, wniesionym do Sądu Rejonowego w Lubartowie w dniu 22 sierpnia 2016 roku, powód (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą we W., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o zasądzenie od pozwanego – D. F. kwoty 14060,32 zł z odsetkami za opóźnienie od kwoty 11786,45 zł w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że w dniu 17 września 2013 roku „udzielił Pozwanemu kredytu w zakresie Umowa pożyczki gotówkowej nr (...) w ramach, którego Pozwany otrzymał kredyt w wysokości 13187,87 zł”.

Powód wskazał, że pozwany był zobowiązany do spłaty kredytu zgodnie z harmonogramem spłaty. Pomimo wezwań pozwany nie wywiązał się z obowiązku spłaty, „w związku z czym po upływie terminu, do którego Pozwany był zobowiązany uregulować zadłużenie, całość stała się wymagalna z dniem 2015-11-21”.

Powód wskazał, że „dochodzi należności w oparciu o zawartą umowę a wskazywane w Wyciągu z Ksiąg Banku z dnia 2015-11-30, na którą składają się następujące należności:

1. należność główna w kwocie 11786,45,
2. odsetki za okres od dnia 2013-09-17 do dnia wystawienia wyciągu z ksiąg banku w kwocie 2007,18 zł,
3. koszty, opłaty i prowizje w kwocie 266,69 zł,
4. dalsze odsetki naliczane od dnia następnego po dniu wystawienia Wyciągu z Ksiąg Banku do dnia zapłaty, obliczone od kwoty niespłaconego kapitału tj. od kwoty 11786,45 zł Odsetki od niespłaconego kapitału naliczane są według czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w skali roku z zastrzeżeniem, że od dnia 01-01-2016 r. wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie wynikające z art. 481 § 2¹1 (k. 2-3v).

*

Zarządzeniem z dnia 13 września 2016 roku Przewodniczący Wydziału wezwał pełnomocnika powoda do usunięcia braku formalnego pozwu przez wyjaśnienie, jakie dokładnie należności, z jakiego tytułu i w jakiej kwocie składają się na kwotę 266,69 zł żadaną tytułem „kosztów, opłat i prowizji” – w terminie tygodniowym od dnia doręczenia wezwania pod rygorem zwrotu pozwu (k. 19).

*

W piśmie procesowym złożonym w dniu 1 grudnia 2016 roku powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wskazał jakie należności składają się na kwotę 266,69 z tytułu „kosztów, opłat i prowizji” oraz jakie są podstawy faktyczne tych należności (k. 22-22v).

*

Zarządzeniem z dnia 14 marca 2017 roku Przewodniczący Wydziału stwierdził brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i upominawczym (k. 39), a zarządzeniem z dnia 25 maja 2017 roku ustanowił kuratora dla pozwanego, którego miejsce pobytu nie jest znane (k. 40).

*

Na rozprawie w dniu 10 stycznia 2018 roku kurator pozwanego podniósł zarzut przedawnienia roszczenia oraz fakt braku umowy, z której wynika dochodzone roszczenie (k. 49).

*

Na rozprawie w dniu 8 marca 2018 roku kurator pozwanego nie uznał powództwa, podniósł zarzut przedawnienia roszczenia, wniósł o zasądzenie kosztów, a także podniósł, że złożenie dowodu w postaci umowy nastąpiło z naruszeniem art. 217 k.p.c. w zw. z art. 207 § 6 k.p.c. (k. 54).

*

Wyrokiem z dnia 22 marca 2018 roku Sąd Rejonowy w Lubartowie:

1. zasądził od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej we W. kwotę 14060,32 zł z odsetkami umownymi od kwoty 11786,45 zł w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz z odsetkami umownymi za opóźnienie od kwoty 11786,45 zł w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP, z zastrzeżeniem, że wysokość odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie, od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty;
2. zasądził od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej we W. kwotę 6528,69 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
3. przyznał adwokatowi E. M. kwotę 5904 zł, w tym kwotę 1104 zł podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora pozwanego D. F. (k. 56-56v).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że D. F. zawarł w dniu 17 września 2013 roku z (...) Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą we W. umowę pożyczki na kwotę 13187,87 zł. Pozwany nie spłacał pożyczki zgodnie z umową, w związku z czym powód wypowiedział przedmiotową umowę. Wymagalne zadłużenie wobec powoda na dzień 30 listopada 2015 roku wynosiło łącznie 14060,32 zł, w tym:

- 11786,45 zł należności głównej, od której pozwany winien zapłacić na rzecz powoda, zgodnie z łączącą strony umową, odsetki umowne w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym,
- 2007,18 zł tytułem odsetek karnych od kapitału oraz
- 266,69 zł tytułem kosztów działań windykacyjnych.

Sąd Rejonowy wskazał, że stan faktyczny w rozpoznawanej sprawie nie był sporny, został ustalony na podstawie niekwestionowanych przez kuratora pozwanego twierdzeń faktycznych powoda zawartych w pozwie.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisu art. 720 k.c. i wskazał, że pozwanego łączyła z powodem umowa pożyczki. Powód, jako dający pożyczkę, wywiązał się ze swego zobowiązania, przenosząc kwotę pożyczki na własność pozwanego. Pozwany powinien był zwrócić powodowi kwotę pożyczki z umownymi odsetkami (art. 359 § 1 k.c.) w terminach

wynikających z umowy. Pozwany nie wywiązał się z zobowiązania, wskutek czego powstało wymagalne zadłużenie dochodzone pozwem. Kurator pozwanego nie kwestionował wysokości roszczenia.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 207 § 6 k.p.c. oraz art. 217 § 1 i 2 k.p.c. i wskazał, że kurator pozwanego dopiero na rozprawie podniósł fakt braku umowy, z której wynika dochodzone roszczenie. W związku z tym Sąd wezwał powoda do złożenia umowy pożyczki zawartej z pozwanym. W ocenie Sądu potrzeba złożenia umowy powstała dopiero na tym etapie postępowania i jej złożenie nie spowodowało zwłoki w rozpoznaniu sprawy.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisu art. 118 k.c. i wskazał, że nie jest zasadny zarzut przedawnienia roszczenia, ponieważ umowa pożyczki została zawarta w dniu 17 września 2013 roku, zaś powód złożył pozew w dniu 22 sierpnia 2016 roku.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 98 § 1 i 2 k.p.c. oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej.

*

Od wyroku z dnia 22 marca 2018 roku apelację wniósł pozwany, reprezentowany przez kuratora, wskazując, że zaskarża wyrok „w zakresie zasądzenia od pozwanego D. F. na rzecz powoda (...) Bank (...) S.A. z siedzibą we W. kwotę 14.060,32 zł (pkt 1 sentencji)”.

Pozwany zarzucił:

„- naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie tj. art. 207 § 6 k.p.c. w zw z art. 217 § 2 k.p.c. polegające na uznaniu przez Sąd I instancji, że złożenie przez powoda spóźnionego dokumentu w postaci umowy pożyczki, z dnia 17 września 2013 r. zawartej między powodem (...) Bank (...) S.A. z siedzibą we W. a pozwanym D. F. nie podlega pominięciu, w sytuacji, kiedy umowa stanowiąca kluczowy dowód w niniejszej sprawie powinna być załączona bezpośrednio do pozwu, bez zbędnej zwłoki i dowód ten powinien być uznany za spóźniony i pominięty na etapie postępowania.

- naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie tj. art. 233 kpc, poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny zebranego materiału dowodowego, polegające na uznaniu przez sąd I instancji roszczenia powoda, uznając jego twierdzenia i dowody za zasadne, w sytuacji gdy z przeprowadzonej analizy materiału dowodowego wynika, że złożenie pozwu w niniejszej sprawie było bezzasadne z uwagi na brak skutecznego wypowiedzenia przez powoda umowy pożyczki”.

Pozwany wniósł o:

„- zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości;

- zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego;

- zasądzenie kosztów za postępowanie przed sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego z urzędu”, oświadczając, że „koszty nie zostały uiszczony w całości ani w części”² (k. 66-68).

÷

W odpowiedzi na apelację powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł między innymi o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych (k. 73-75).

÷

Na rozprawie apelacyjnej kurator pozwanego popierał apelację i wnosił o zasądzenie kosztów z tytułu świadczonej pomocy prawnej, oświadczając, że nie zostały uiszczone w całości ani w części (k. 89v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanego jest częściowo zasadna.

Na wstępie należy wyjaśnić, że pomimo wskazania w apelacji, że wyrok z dnia 22 marca 2018 roku został zaskarżony w punkcie 1, w rzeczywistości zakresem zaskarżenia objęte są również rozstrzygnięcia zawarte w punktach 2 i 3, ponieważ są one integralnie związane z rozstrzygnięciem zawartym w punkcie 1.

Przystępując do dalszych rozważań należy przypomnieć, że w rozpoznawanej sprawie powód dochodził kilku roszczeń.

Po pierwsze, powód dochodził roszczenia o zapłatę kwoty 11786,45 zł z tytułu zwrotu pożyczki z odsetkami za fakt opóźnienia w zapłacie tej kwoty za okres od dnia 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty. Odsetki dochodzone były w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie.

Po drugie, powód dochodził kwoty 2007,18 zł z tytułu odsetek, wskazując w pozwie, że są to „odsetki za okres od dnia 2013-09-17 do dnia wystawienia wyciągu z ksiąg banku”.

Po trzecie, powód dochodził jedenastu roszczeń, w odniesieniu do których podstawy faktyczne można określić rodzajowo jako „koszty i opłaty”, wymienionych szczegółowo w piśmie procesowym z dnia 1 grudnia 2016 roku (k. 22-22v).

O ile Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że w dniu 17 września 2013 roku strony zawarły umowę pożyczki, a nie umowę kredytu, jak wskazywał powód w pozwie, o tyle nieprawidłowe są ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji co do tego, że na chwilę orzekania w rozpoznawanej sprawie wymagalne roszczenie banku z tytułu zwrotu pożyczki wynosiło 11786,45 zł. Ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji w tym zakresie pozostają w sprzeczności z zebranymi w sprawie dowodami, jak również częściowo z twierdzeniami samego powoda.

Z treści umowy pożyczki z dnia 17 września 2013 roku wynika, że Bank udzielił D. F. pożyczki w kwocie 13187,87 zł na okres od dnia 17 września 2013 roku do dnia 12 września 2018 roku. Pożyczkobiorca upoważnił Bank do pomniejszenia udzielonej mu kwoty pożyczki o prowizję w kwocie 602,48 zł od udzielonej pożyczki oraz o opłatę za ochronę ubezpieczeniową w kwocie 2373,82 zł. Pożyczkobiorca otrzymał do dyspozycji kwotę 10211,57 zł.

Oprocentowanie pożyczki wynosiło 16 % w stosunku rocznym i było w zasadzie stałe w okresie obowiązywania umowy (z zastrzeżeniem postanowienia zawartego w § 1 ust. 5 umowy). Kwota odsetek kapitałowych („umownych”) od udzielonej pożyczki określona została na 6012,13 zł. Całkowita kwota do zapłaty przez pożyczkobiorcę ustalona na dzień zawarcia umowy wynosiła 19200 zł. Pożyczkobiorca zobowiązał się do terminowej spłaty pożyczki wraz z odsetkami w sześćdziesięciu ratach miesięcznych, płatnych do dwunastego dnia każdego kolejnego miesiąca, poczynając od dnia 12 października 2013 roku.

Z treści umowy pożyczki wynika, że na dzień 12 września 2018 roku przypadał termin zapłaty ostatniej raty pożyczki.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku zdaje się wynikać, że Sąd Rejonowy ustalił, że doszło do rozwiązania umowy pożyczki na skutek wypowiedzenia umowy dokonanego przez Bank, ponieważ Sąd Rejonowy mówi o wymagalnym zadłużeniu powoda na dzień 30 listopada 2015 roku wynoszącym łącznie 14060,32 zł, a powyższe stwierdzenie następuje po ustaleniu, że „powód wypowiedział przedmiotową umowę”.

Ustalenie, że D. F. złożone zostało w znaczeniu prawnym oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy pożyczki, nie jest jednak prawidłowe.

Przepis art. 61 § 1 zd. 1 k.c. stanowi, że oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy treść oświadczenia woli (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. o wypowiedzeniu umowy pożyczki zawarta była w piśmie z dnia 31 marca 2015 roku (k. 12). Oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy pożyczki nie zostało jednak złożone pożyczkobiorcy, ponieważ pismo zawierające to oświadczenie zostało przesłane na adres, pod którym w chwili podjęcia próby doręczenia pisma przez operatora adresat już nie zamieszkiwał, ani nie przebywał (k. 13-13v). Wynika to jednoznacznie z adnotacji znajdujących się na kopercie, w której pismo zostało przesłane adresatowi za pośrednictwem Poczty Polskiej, a której odpis dołączony został do pozwu (k. 13-13v).

W związku z powyższym nie można uznać, że pismo z dnia 31 marca 2015 roku doszło do adresata w taki sposób, iż mógł zapoznać się z jego treścią, a więc tym samym z treścią zawartego w piśmie oświadczenia woli.

Oczywiście w umowach cywilnoprawnych możliwe jest zastrzeżenie postanowień określających zasady składania oświadczeń woli przez strony umowy w sposób szczególny w stosunku do tych przepisów Kodeksu cywilnego, które mają charakter względnie obowiązujący. W szczególności możliwe jest ustalenie przez strony umowy w sposób szczególny sposobu składania oświadczeń woli oraz miejsca (adresu), w którym oświadczenia mogą zostać złożone.

W rozpoznawanej sprawie umowa pożyczki z dnia 17 września 2013 roku takich postanowień jednak nie zawiera. Na podstawie samego faktu, że pożyczkobiorca zobowiązał się zawiadomić niezwłocznie Bank o zmianie nazwiska oraz adresów (§ 3 ust. 5 umowy), nie można wyprowadzić wniosku, że strony umówiły się, iż oświadczenia związane z umową mogą być skutecznie składane w miejscu wskazanym w umowie w chwili jej zawarcia, niezależnie od późniejszej zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu.

Oznacza to, że oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy pożyczki wymagało dla swojej skuteczności przekazania go adresatowi w taki sposób, w szczególności w takie miejsce, aby mógł zapoznać się z jego treścią (art. 61 § 1 zd. 1 k.c.). Chodzi o przy tym o samą tylko obiektywną możliwość zapoznania się z treścią oświadczenia, nie zaś fakt rzeczywistego zapoznania się z treścią oświadczenia.

Ustalenia Sądu pierwszej instancji pozostawały w sprzeczności ze złożonymi przez powoda w pierwszej instancji dokumentami (k. 12-13v) i sam fakt, że dopiero w apelacji kurator pozwanego podniósł zarzut dotyczący prawidłowości ustaleń w tym zakresie nie pozwala na nieuwzględnienie tego zarzutu przez Sąd drugiej instancji.

Skoro nie doszło do skutecznego złożenia pozwanemu oświadczenia o wypowiedzeniu umowy pożyczki, a tym samym do rozwiązania umowy pożyczki na skutek wypowiedzenia, należy uznać, że określone umową pierwotne zasady spłaty pożyczki obowiązywały do dnia 12 września 2018 roku. Od dnia 13 września 2018 roku pozwany pozostawał w opóźnieniu już całej niezapłaconej do tej pory kwoty pożyczki.

Nie jest prawidłowe ustalenie Sądu pierwszej instancji, że na chwilę orzekania w rozpoznawanej sprawie do zapłaty pozostawała kwota 11786,45 zł z tytułu zwrotu pożyczki i to niezależnie od tego, czy roszczenie w tym zakresie było już w całości wymagalne, czy też tylko w jakiejś części. Z twierdzeń pozwanego, przedstawionych zarówno w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, jak również w odpowiedzi na apelację, wynika, że kwota ta była niższa.

Z zestawienia tabelarycznego zawartego w piśmie procesowym z dnia 5 lutego 2018 roku (k. 50-50v) oraz z zestawienia tabelarycznego zawartego w odpowiedzi na apelację (k. 73-75) wynika, że w dniu 3 grudnia 2015 roku Bank otrzymał od ubezpieczyciela zwrot składki w kwocie 749,56 zł za niewykorzystany okres ubezpieczenia, którą rozliczył w taki sposób, że kwotę 437,43 zł zaliczył na kapitał pożyczki, a kwotę 312,13 zł na odsetki kapitałowe. Do zapłaty z tytułu zwrotu pożyczki pozostawała zatem kwota 11349,02 zł (= 11786,45 zł – 437,43 zł).

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił częściowo zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że oddalił powództwo w części obejmującej żądanie (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. zasądzenia od D. F. kwoty 437,43 zł z tytułu zwrotu pożyczki z odsetkami za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie miała przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie) od tej kwoty od dnia 4 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty.

Skoro powództwo było bezzasadne w zakresie żądania zapłaty kwoty 437,43 zł z tytułu zwrotu pożyczki, która została zaspokojona w dniu 3 grudnia 2015 roku, to tym samym od dnia 4 grudnia 2015 roku dłużnik nie mógł pozostawać w opóźnieniu w zapłacie tej kwoty, a więc za okres od tego dnia nie było uzasadnione żądanie zapłaty odsetek za opóźnienie od kwoty 437,43 zł.

÷

Zaskarżony wyrok podlega częściowemu uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania, ponieważ Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał w oznaczonym niżej zakresie istoty sprawy.

Zaskarżony wyrok podlega uchyleniu:

1) w punkcie 1 w części zasądzającej od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W.:

a) odsetki za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie) od kwoty 11349,02 zł (jedenaście tysięcy trzysta czterdzieści dziewięć złotych dwa grosze) z tytułu zwrotu pożyczki za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 12 września 2018 roku,

b) odsetki za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP) od kwoty 437,43 zł (czteryście trzydzieści siedem złotych czterdzieści trzy grosze) z tytułu zwrotu pożyczki za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 3 grudnia 2015 roku,

2) w punkcie 1 w części zasądzającej od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. kwotę 2007,18 zł z tytułu określonych w pozwie kwotowo odsetek,

3) w punktach 2 i 3.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie podkreślono, że nierozpoznanie istoty sprawy – w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. – oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego³.

÷

Uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie 1 w części zasądzającej od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W.:

a) odsetki za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że od dnia 1 stycznia 2016 roku wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie) od kwoty 11349,02 zł z tytułu zwrotu pożyczki za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 12 września 2018 roku,

b) odsetki za opóźnienie (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP) od kwoty 437,43 zł z tytułu zwrotu pożyczki za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku do dnia 3 grudnia 2015 roku

jest konsekwencją ustalenia przez Sąd drugiej instancji, że w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy nie doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki. Ustalenie to sprawia, że o opóźnieniu w płatnościach poszczególnych rat pożyczki można mówić dopiero od nadejścia terminów płatności tych rat określonych umową. Oczywiście w umowie pożyczki terminy płatności poszczególnych rat zostały określone precyzyjnie, jednak zebrany w sprawie materiał procesowy nie pozwala na dokonanie ustaleń jak kształtowała się struktura poszczególnych rat pożyczki, a mianowicie jaką część rat stanowił zwrot samej pożyczki, a jaką część odsetki kapitałowe, innymi słowy, czy raty odsetkowe były równe, czy też kształtowały się w inny sposób i jaki.

Nie wiadomo zatem w zakresie jakich części pożyczki składających się na dochodzoną pozewem kwotę 11349,02 zł pozwany pozostawał w opóźnieniu po nadejściu terminów płatności poszczególnych rat wyznaczonych ramami czasowymi od dnia 1 grudnia 2015 roku (dzień wskazany w pozwie) do dnia 12 września 2018 roku (termin płatności ostatniej raty pożyczki).

Powyższa uwaga dotyczy odpowiednio odsetek od dochodzonej kwoty 437,43 zł za okres od dnia 1 grudnia 2015 roku (dzień wskazany w pozwie) do dnia 3 grudnia 2015 roku (dzień zaspokojenia powoda w zakresie tej kwoty).

Przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że powód wypowiedział skutecznie pozwanemu umowę pożyczki, spowodowało uznanie przez ten Sąd, że pozwany pozostawał w opóźnieniu w zapłacie całej dochodzonej kwoty już od dnia 1 grudnia 2015 roku (objętego żądaniem). Sąd Rejonowy nie dokonał zatem analizy zasadności żądania odsetek za fakt opóźnienia w zapłacie kwoty 11786,45 zł w kontekście terminów płatności pożyczki określonych w umowie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji dokona ustaleń faktycznych co do tego, jak kształtowała się struktura rat pożyczki w okresie od dnia 1 grudnia 2015 roku (dzień wskazany w pozwie) do dnia 12 września 2018 roku (termin płatności ostatniej raty pożyczki) oraz ustaleń z zapłatą jakich kwot pożyczki objętych żądaniem w rozpoznawanej sprawie pozwany pozostawał w opóźnieniu, biorąc pod uwagę terminy płatności rat przypadające w tym okresie.

÷

Uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie 1 w części zasądzającej od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. kwotę 2007,18 zł jest konsekwencją nierozpoznania istoty sprawy spowodowanego niedokładnym określeniem żądania i jego podstawy faktycznej.

Stosownie do treści art. 187 § 1 k.p.c.4, pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna,
- 2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu,
- 3) informację, czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia.

Jeżeli powód dochodzi w pozwie kilku roszczeń, to żądanie powinno być dokładnie określone w zakresie każdego z tych roszczeń. Dokładnie powinna być również określona podstawa faktyczna każdego z roszczeń.

Wymagania określone w art. 187 § 1 k.p.c. są typowymi wymaganiami formalnymi pozwu, jako pisma procesowego. Niedokładnie określone żądanie, jak również brak (w zasadzie całkowity) przytoczenia okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, są zatem brakami formalnymi pozwu.

W spełnieniu wymagań formalnych pozwu sąd nie może wyręczyć powoda, ponieważ nie może żadnej ze stron pomagać, lecz musi w sposób całkowicie bezstronny rozpoznawać żądanie stron. Nie może więc sąd uzupełnić luk w zredagowaniu żądania pozwu i następnie to żądanie rozpatrywać⁵.

W rozpoznawanej sprawie w ramach należności głównej objętej pozwem powód dochodził między innymi „odsetek za okres od dnia 2013-09-17 do dnia wystawienia wyciągu z ksiąg banku w kwocie 2007,18 zł”.

W sprawach o świadczenia okresowe dokładne określenie żądania nie polega jedynie na wskazaniu kwoty żądania, ale konieczne jest wskazanie również okresu lub okresów, za które dochodzone jest świadczenie, a ponadto innych jeszcze elementów indywidualizujących żądanie, w zależności od rodzaju świadczenia.

Świadczeniem okresowym są odsetki za opóźnienie, jak również mogą nim być i najczęściej są odsetki kapitałowe, stanowiące umówione wynagrodzenie za korzystanie z kapitału pieniężnego.

Określenie w pozwie żądania zapłaty świadczenia z tytułu odsetek może nastąpić w dwojaki sposób. Może to nastąpić w sposób opisowy, przez wskazanie kwoty lub kwot, od jakiej lub od jakich odsetki zostały naliczone, okresu lub okresów, za jaki lub za jakie zostały naliczone oraz stopy procentowej lub stóp procentowych, według jakiej lub jakich zostały naliczone.

Odsetki mogą być również wyrażone kwotowo, jako wynik ich wyliczenia, co jednak nie zwalnia powoda od wskazania w pozwie kwoty lub kwot, od jakiej lub od jakich odsetki zostały naliczone, okresu lub okresów, za jaki lub za jakie zostały naliczone oraz stopy procentowej lub stóp procentowych, według jakiej lub jakich zostały naliczone. Powyższe elementy wyznaczają zakres roszczenia o świadczenie z tytułu odsetek, wskazanego w pozwie.

Wyjaśnić należy, że określenie należności z tytułu odsetek kwotowo jest tylko innym sposobem wyrażenia tej samej należności. Prowadzi to do wniosku, że wymagania w przypadku takiego określenia odsetek nie mogą być mniejsze, niż w przypadku wyrażenia ich przez określenie kwoty kapitału, okresu naliczenia i stopy procentowej (to jest podanie od jakiej kwoty, za jaki okres i według jakiej stopy procentowej zostały naliczone). Tylko bowiem w takim przypadku możliwe jest precyzyjne określenie zakresu roszczeń objętych tytułem egzekucyjnym, rozmiaru ich zaspokojenia w postępowaniu egzekucyjnym i zweryfikowanie przez dłużnika prawidłowości i zasadności ich naliczenia (por. uchwałę SN z dnia 7 lipca 2000 roku, III CZP 27/00, OSN C 2001, z. 1, poz. 3).

Nie odpowiada wskazanym wyżej wymogom precyzyjnego określenia należności z tytułu odsetek podanie jedynie kwoty odsetek. Przyjęcie, że taki sposób podania należności z tytułu odsetek jest wystarczający, umożliwiłoby wierzycielowi uniknięcie w prosty sposób podania w pozwie sposobu, w jaki dokonał wyliczenia należności z tytułu odsetek oraz pozbawiłoby dłużnika możliwości weryfikacji tego wyliczenia. W zależności od okoliczności wierzyciel mógłby przy tym wskazywać różne podstawy faktyczne świadczenia z tytułu odsetek określonych w pozwie, co jest niedopuszczalne z punktu widzenia zasady dokładnego określenia żądania pozwu, a co za tym idzie – pewności obrotu prawnego.

Wskazanie w pozwie obok kwoty odsetek również kwoty, od jakiej te odsetki naliczono, wysokości stopy procentowej oraz okresu, za jaki naliczono odsetki, pozwala pozwanemu na ocenę, czy roszczenia te istnieją i w jakiej wysokości. W przeciwnym razie żądanie nie jest dokładnie określone, gdyż nie wiadomo, jak zostało wyliczone i jakiego okresu dotyczy, co nie tylko uniemożliwi w razie sporu ocenę jego zasadności, ale również w przyszłości – określenie granic powagi rzeczy osądzonej, czy częściowego zaspokojenia (skoro nie będzie wiadomo, co do jakich odsetek i za jaki okres żądanie zostało uwzględnione bądź oddalone, a następnie – zaspokojone).

Powyższe braki spowodowały, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w zakresie żądania zapłaty kwoty 2007,18 z tytułu odsetek. Wydany został bowiem wyrok w przedmiocie tego żądania, pomimo że nie było wiadomo jaka jest dokładnie podstawa faktyczna tego żądania.

Z pozwu nie wynika od jakiej kwoty naliczone zostały odsetki w kwocie 2007,18 zł oraz według jakiej stopy procentowej, a także czy są to odsetki kapitałowe, czy odsetki za opóźnienie, czy wreszcie oba rodzaje odsetek. Powód wskazał jedynie, że odsetki obejmują okres od dnia 17 września 2013 roku, a więc od dnia zawarcia umowy, do „dnia następnego po dniu wystawienia wyciągu z ksiąg banku”.

W związku z tym, że treść pozwu wyraźnie odwołuje się do treści wyciągu z ksiąg banku z dnia 30 listopada 2015 roku, dołączonego do pozwu, należy rozważyć, czy omawiane żądanie nie zostało dokładnie określone w tym ostatnim dokumencie. Rzeczywiście w treści złożonego przez powoda dokumentu znajduje się szczegółowe wyliczenie odsetek kapitałowych za okres od dnia 17 września 2013 roku do dnia 23 listopada 2015 roku, których suma wynosi 3230,77 zł, oraz szczegółowe wyliczenie odsetek za opóźnienie („odsetek karnych”) za okres od dnia 12 października 2013 roku do dnia 30 listopada 2015 roku, których suma wynosi 258,35 zł, jednak nie pozwala to na określenie jaka jest dokładna podstawa faktyczna żądania zapłaty kwoty 2007,18 zł.

Z końcowej części wyciągu z ksiąg banku wynika, że powód dokonał prostych operacji matematycznych polegających na:

a) zsumowaniu odsetek kapitałowych i odsetek za opóźnienie (łącznie 3489,12 zł), a następnie

b) odjęciu od otrzymanej sumy kwoty 1481,94 zł, określonej jako „odsetki zapłacone” (k. 8-9).

Treść wyciągu z ksiąg banku nie pozwala zatem na określenie, czy kwota 2007,18 zł, której powód dochodzi w pozwie, obejmuje wyłącznie odsetki kapitałowe, czy też także odsetki za opóźnienie i w jakiej kwocie, a ponadto nie pozwala na określenie jakiego okresu kalendarzowego lub okresów kalendarzowych dotyczy żądanie zapłaty kwoty 2007,18 zł, ponieważ jest oczywiste, że żądanie to nie dotyczy całego okresu od dnia 17 września 2013 roku do dnia 30 listopada 2015 roku, lecz jedynie jednej lub większej ilości części tego okresu. Nie jest możliwe ustalenie w oparciu o twierdzenia powoda i przedstawione dokumenty, jaka to jest konkretnie część lub części.

W toku dalszego postępowania należy wezwać pełnomocnika powoda do uzupełnienia braku formalnego pozwu w zakresie żądania zapłaty kwoty 2007,18 zł przez jednoznacznie wskazanie, czy kwota ta obejmuje wyłącznie odsetki kapitałowe, czy także odsetki za opóźnienie i w jakiej kwocie, jak również jaka jest dokładnie podstawa faktyczna żądania zapłaty kwoty 2007,18 zł, to jest za jaki konkretnie okres kalendarzowy lub okresy kalendarzowe powód dochodzi odsetek kapitałowych składających się na żądanie zapłaty kwoty 2007,18 zł, a jeżeli kwota ta obejmuje również odsetki za opóźnienie, to od jakiej kwoty lub kwot, za jaki okres lub okresy oraz według jakiej stopy procentowej lub stóp procentowych odsetki te zostały naliczone. Sąd wyznaczy w tym celu pełnomocnikowi oznaczony termin pod rygorem zawieszenia postępowania w omawianym zakresie.

÷

Uchylenie zaskarżonego wyroku w punktach 2 i 3 było konsekwencją częściowego uchylenia tego wyroku w punkcie I. Rozstrzygnięcia zawarte w punktach 2 i 3 są bowiem integralnie związane z rozstrzygnięciem sprawy jako całości, a nie tylko części.

*

W pozostałej części apelacja pozwanego jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. Oddalenie apelacji dotyczy tej części rozstrzygnięcia zawartego w punkcie I zaskarżonego wyroku, w której Sąd Rejonowy zasądził od D. F. na rzecz (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą we W.:

1) kwotę 11349,02 zł z tytułu zwrotu pożyczki z odsetkami za opóźnienie od dnia 13 września 2018 roku do dnia zapłaty (w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP, z zastrzeżeniem, że wysokość tych odsetek nie może przekraczać w stosunku rocznym wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie),

2) kwotę 266,69 zł z tytułu roszczeń oznaczonych szczegółowo w piśmie procesowym z dnia 1 grudnia 2016 roku (k. 22).

Całkowicie bezzasadny jest zarzut apelacji dotyczący naruszenia przepisów art. 207 § 6 k.p.c. i art. 217 § 2 k.p.c.

Wniosek o dopuszczenie dowodu z umowy opisanej w uzasadnieniu pozwu zgłoszony został przez powoda już w pozwie (k. 3). Kurator pozwanego, który otrzymał odpis pozwu i załączników w dniu 8 grudnia 2017 roku (k. 48), dopiero na rozprawie w dniu 10 stycznia 2018 roku powołał się lakonicznie na „fakt braku umowy, z której wynika dochodzone roszczenie” (k. 49). Z powyższego stwierdzenia nie wynika jednoznacznie czy przedstawiciel pozwanego podnosi zarzut, że powód nie złożył dokumentu, na który powołuje się w pozwie, czy też, że nie została zawarta między stronami umowa, na którą powołuje się powód w pozwie.

W związku z powyższym należy uznać, że trafne było stanowisko Sądu pierwszej instancji, który zobowiązał pełnomocnika powoda do złożenia umowy pożyczki z dnia 17 września 2013 roku zawartej z D. F. oraz tabeli opłat i prowizji (k. 49).

Pełnomocnik powoda złożył żądane dokumenty w wyznaczonym terminie (k. 50-52).

Po otrzymaniu w dniu 19 lutego 2018 roku odpisów dokumentów złożonych przez pełnomocnika powoda kurator nie zgłosił żadnych zarzutów dotyczących autentyczności i prawdziwości treści tych dokumentów.

Jak się wydaje, Sąd Rejonowy przeprowadził z urzędu dowód z tych dokumentów (k. 54), do czego był uprawniony na podstawie art. 232 zd. 2 k.p.c. Przeprowadzenie dowodu ze wskazanych dokumentów było niezbędne celem prawidłowego wyjaśnienia okoliczności sprawy, nie spowodowało zwłoki w rozpoznaniu sprawy, jak również nie naruszyło zasady bezstronności.

÷

Trafnie Sąd Rejonowy przyjął, że nie jest uzasadniony zarzut przedawnienia roszczenia podniesiony przez kuratora w imieniu pozwanego. Skoro umowa pożyczki została zawarta w dniu 17 września 2013 roku, to wynikające z niej roszczenia powoda nie mogły powstać wcześniej niż w dniu 17 września 2013 roku i w związku z tym nie mogły stać się wymagalne wcześniej niż w dniu 17 września 2013 roku.

Termin przedawnienia roszczeń powoda wynikających z umowy z dnia 17 września 2013 roku wynosił trzy lata, jako roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, a w odniesieniu do odsetek także jako roszczeń o świadczenia okresowe (art. 118 k.c.).

Pozew w rozpoznawanej sprawie wniesiony został w dniu 22 sierpnia 2016 roku i stanowił zdarzenie prawne powodujące przerwanie biegu przedawnienia roszczeń powoda objętych pozwem (art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c.).

*

Sąd Okręgowy nie zamieszczał w wyroku rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego, ponieważ w związku z częściowym uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji wyrok Sądu drugiej instancji nie kończy sprawy w całości.

W związku z powyższym na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy pozostawił Sądowi pierwszej instancji rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej i rozstrzygnięcie o przyznaniu wynagrodzenia kuratorowi w postępowaniu odwoławczym.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Anna Ścioch-Kozak Dariusz Iskra Andrzej Mikołajewski

1 Przytoczono dosłowne brzmienie fragmentów uzasadnienia pozwu.

2 Przytoczono dosłowne brzmienie zarzutów i wniosków apelacyjnych.

3 Por.: wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 897/97, OSN C 1999, z. 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 895/97, Lex nr 35067; wyrok SN z dnia 12 lutego 2002 roku, I CKN 486/00, Lex nr 54355; wyrok SN z dnia 12 września 2002 roku, IV CKN 1298/00, Lex nr 80271; wyrok SN z dnia 11 października 2002 roku, I CKN 1063/00, Lex nr 515435; wyrok SN z dnia 21 października 2005 roku, III CK 161/05, Lex nr 178635; wyrok SN z dnia 27 marca 2008 roku, II UK 86/07, Lex nr 461645; wyrok SN dnia 17 kwietnia 2008 roku, II PK 291/07, Lex nr 837059; wyrok SN z dnia 13 stycznia 2010 roku, II CSK 239/09, Lex nr 560847; wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2010 roku, I CSK 661/09, Lex nr 737251; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2011 roku, IV CSK 299/10, Lex nr 784969; postanowienie SN z dnia 3 czerwca 2011 roku, III CSK 330/10, Lex nr 885041.

4 W brzmieniu obowiązującym w chwili wniesienia pozwu w rozpoznawanej sprawie.

5 Por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 maja 1992 roku, I ACz 196/92, OSA 1993/4/27.